

Destrucció d'esglésies

Mirar d'entendre el passat des de criteris i valors del present, però evitant que aquest punt de partida ens en distorsioni excessivament la visió, és el gran repte d'historiadors i historiadores. Per saber, per exemple, com era i com es vivia a la Catalunya d'ara fa 90 o 80 anys, la d'abans de la guerra, podem refiar-nos de la quantitat enorme de testimonis escrits i gravats, però haurem de ser conscients que estaran inevitablement condicionats per circumstàncies personals i per l'evolució posterior dels fets. A vegades, per tant, són millors els testimonis muts, els objectes, els edificis, els paisatges, que reflecteixen de manera potser més neutra la funció i la intenció per les quals foren creats. Així, una de les millors maneres d'entendre quina era l'estructura social d'una època és l'observació d'urbanisme que n'ha restat intacte. Al Bages i al Berguedà, precisament, en tenim peces excepcionals. Em refereixo, evidentment, a les colònies industrials, amb les cases dels obrers perfectament arreglades, a imitació evident dels campaments o casernes militars, amb la fàbrica, enorme, al costat del riu, i la xemeneia, alta, gairebé viva, només desafiada pel campanar de l'església que, situada en lloc privilegiat, posava en evidència quin era el centre moral i ideològic que garantia aquell ordre social aparentment inalterable. I la torre de l'amo, per descomptat, ostentosa i orgullosa (no com ara, que els rics vesteixen "casual" per no semblar-ho) d'encapçalar una jerarquia social que alguns volien immutable. Una d'aquestes torres, la de Viladomiu Nou, és actualment una molt recomanable visita que ens sorprèn amb una paradoxa que, de fet, no ho és tant: L'habitació més luxosa i ben conservada no és la dels amos, que déu n'hi do, sinó la del bisbe, la que utilitzava el màxim representant de l'església al territori cada cop que els feia una visita.

N'hi ha prou, doncs, amb fer un vol per la colònia i amb treure el nas per aquella cambra per adonar-se de fins a quin punt l'església catòlica fou el primer aliat i avalador d'un sistema social jeràrquic, injust i cruel, i per entendre perfectament l'odi d'aquells qui volien superar aquest model de societat cap a aquesta institució tan evidentment allunyada dels principis cristians que tantes vegades hem sentit. Tot això justifica la destrucció enfebrida de simbologia religiosa del mes de juliol i l'enderroc planificat i professional del mes d'octubre, de l'any 1936? Vist amb ulls d'ara, no, evidentment. Vist amb ulls de l'època, potser jo, i potser també vostè, amic lector, seríem els primers d'apuntar-nos-hi.